

JALASJÄRVI Kohtakangas

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

MUSEOVIRASTO
Arkeologian osasto, koekaivausryhmä II
Simo Vanhatalo 2007

KAIVAUSKERTOMUS

Kohteen nimi: Jalasjärvi Kohtakangas
 Muinaisjäännöslaji: kivikautinen asuinpaikka
 Muinaisjäännösrekisterinumero: 164 01 0015
 Inventointinumero: Kerttu Itkonen/Mirja Koskimies 10

Lääni: Länsi-Suomen lääni
 Kunta, kunnanumero: Jalasjärvi, 164
 Kylä, kylännumero: Koskue, 409
 Tontti, rek.no: Kohtakangas, 7: 26
 Kiinteistötunnus: 164-409-7-26
 Maanomistaja: Asko Kohtakangas
 Katuosoite: Kohtakankaantie 51
 Postinumero, -toimipaikka: 61720 Koskue
 Gt-kartta: 4
 Peruskartta: 2221 04 Mantila
 Yhtenäiskoordinaatit: P: 6926720 mjrek: P: 6926841 (Kohtakangas asuinpaikka)
 I: 3284265 I: 3284267
 Z: 111-116 Z: 115-120

Peruskoordinaatit: X: 6920306 mjrek: X: 6920427
 Y: 2439386 Y: 2439382
 Z: 111-116 Z: 115-120

Paikannusmenetelmä: GPS-satelliittipaikannin Garmin, tarkkuus < ±4 m
 Kohteen lähin osoite: Kohtakankaantie 105 (kvartsisäleiden löytöpaikka)

Rahoittaja: Museovirasto, koekaivausryhmä II
 Tutkimusaika: 30.7.-3.8.2007
 Tutkimustapa: koekaivaus, koekuopat
 Tutkimusala / kaivausala: 10000 m² / 11 m²
 Kaivauksenjohtaja: Simo Vanhatalo, HuK
 Piirtäjä: Riikka Mustonen, HuK
 Tutkimusavustaja: Piritta Häkälä, HuK
 Kaivajat: Outi Sihto, arkeologian harrastaja
 Kaivauslöydöt: KM 36800: 1-14 , Diar. 30.8.2007
 Valokuvat: F. 144169-144178, kuvat 1-10, luettelo s. 4, s. 8-10, 4 kuvataulua
 Diat: D. 60565-60571, luettelo s. 4
 Gt-karttaote: GT 4, pain. 2001, s. 5
 Peruskarttaote: PK 2221 04 Mantila, pain. 1983 (+1989 päällepainatus), s. 6
 Kartat: Yleiskartta, 1:4000, A4, karttapohjana on käytetty peruskarttaa, s. 7
 C14-ajoitukset: -

Aikaisemmat kaivaukset: -
 Inventoinnit: 1968 Kerttu Itkonen/1970 Mirja Koskimies
 Tarkastukset: Pentti Rislä 2002 (PMA 0215)
 Muut tiedot: Museoviraston kirjeet 550/304/2002, 5.9.2002 ja 77/304/2006, 25.4.2006
 Aikaisemmat löydöt: KM 18301:1-11 Kvartsisiesineitä, 8 kpl, kvartsinen iskukivi ja kvartsi-iskoksia 50 kpl. Diar. 07.12.1970

Lähistön muinaisjäännökset: Kohtanen (164 01 0011, kivikautinen asuinpaikka), Hakakangas 1 (164 01 0016), Hakakangas 2 (164 01 0017)

Lähistön löydöt: KM 11702:1-5 (Kohtanen); 2 tasatalttaa, reikänuijan kappale, reikäkiven puolikas, reiällinen kiviliuskare. Diar. 08.04.1947. Lunastus.
 KM 11768:1-2 (Kohtanen); 2 kvartsikappaleita, 10 kvartsi-iskosta.. Diar. Lunastus.
 KM 11769:1-119 (Kohtanen, Ville Luhon kaivaus v. 1947); kvartsisiesineitä, -iskoksia, hiontalaa'an kappaleita, hiekkakivi-iskennäisiä, luuesineen katkelma, palanutta luuta. Diar. 25.08.1947.
 KM 17650:1-8 (Hakakangas 2); 3 kvartsisiesinettä, 3 kvartsiydintä, 6 kvartsi-iskennäistä ja kivilaji-iskennäinen. Diar. 28.09.1968, KM 18167:1-3; kvartsi-kaavin ja 2 kvartsi-iskosta. Diar. 20.04.1970, KM 18300:1-14; kiviesineen teelmä, 2 palaa liusketta, 11 kvartsi-esinettä, 38 kvartsi-iskosta. Diar. 07.12.1970.

TUTKIMUSPERUSTE

Kohtakankaan kivikautisen asuinpaikan lounaispuolella olevalta alueelta on otettu hiekkaa useiden vuosien ajan. Nykyisin otetaan hiekkaa, lähinnä kotitarpeisiin, myös Kohtakankaantien pohjoispuolelta ja tätä hiekanottoaluetta on tarkoitus laajentaa. Koekaivausryhmän tehtävänä oli selvittää ulottuuko hiekanotto lähistöllä olevan Kohtakankaan kivikautisen asuinpaikan kohdalle.

KOHTTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Tutkimuskohde sijaitsee 11.5 kilometriä eteläkaakkoon Jalasjärven kirkosta, Koskutjoen koillispuolen pelto- ja metsätasanteella. Kohtakankaan asuinpaikka on yksi useista kivikautisista asuinpaikoista, joita on löytynyt jyrkän jokilaakson pohjoisreunasta. Suurin osa niistä sijoittuu 115–120 m mpy korkeudelle. Kivikaudella meren ranta on sijoittunut tälle korkeudelle noin 7000 eKr.

Kohtakankaan kivikautisen asuinpaikan etelä- ja lounaispuolella, tien molemmin puolin, on kaksi hiekanottoaluetta. Tien lounaispuolen peltoalueelta on kuorittu ruokamultaa ja sen alta hienoa hiekkaa on viety mm. Koskuen hautausmaalle. Tätä aluetta on laajennettu jo aikaisemmin, koska vuonna 2002 arkeologi Pentti Rislan alueelle tekemistä koekuopista ei tullut löytöjä. Tätä aluetta maanomistaja haluaa laajentaa lisää luoteeseen. Laajennukselle oli tehty kaivinkoneella 2 x 2 m:n kokoisia kuoppia maaperän tutkimusta varten. Kuopissa ei näkynyt mitään esihistorialliseen toimintaan viittaavaa. Tien pohjoispuolella on pienempi kotitarvekäytössä ollut hiekkakuoppa, jota on suunnitelmissa laajentaa. Hiekkakuopan pohjoispuolella, puron varressa, on pelto, josta Yrjö Laulaja löysi yhdeksän kvartsiesinettä, yhden kvartsisen iskukiven ja 50 kvartsi-iskosta (KM 18301: 1–11, Diar. 7.12.1970). Löytöpaikka on nykyisin soista metsää. Hiekkakuoppien ympärillä on havupuita kasvavaa metsää. Metsä on tutkimusalueen koillisosassa. Kaakkoisosassa vastaan tulevat kalliot. Kallioisen ylärinteen alapuolella on kivikkoinen muinaisranta, joka on noin 112–114 metrin korkeuskäyrällä. Tutkimusalueen luoteisosassa on tervahauta, jonka halkaisija on noin 10 metriä.

KAIVAUSMENETELMÄT

Hiekkakuopan pohjois-, koillis- ja itäpuolille eli suunnitellulle hiekanottoalueelle tehtiin viisi kappaletta 1 x 1 m:n kokoisia koekuoppia ja 13 kappaletta 0.6 x 0.6 m kokoisia koekuoppia. Koekuopista poistettiin pintaturve lapiolla ja suurin osa niistä kaivettiin myös pohjaan varovasti lapiolla. Löydölliset kerrokset kaivettiin lastalla. Löydöt otettiin talteen 10 cm:n kerroksissa. Koekuoppien ja irtolöytöjen löytöpaikkojen koordinaattiluvut määritettiin yhtenäiskoordinaattien kolmesta viimeisestä numerosta ($710/264 = 6926710/3284264$). Avonaiset maanpinnat tutkittiin ja ojanpientareelta sekä tien eteläpuolisen maanottoalueen maakasoista ja niiden ympäristöstä kerättiin kvartseja ja palanutta luuta. Tutkimusalue kartoitettiin GPS:n avulla ja koekuopat vaaittiin. Tasokarttoja ei piirretty, sillä koekuopissa ei havaittu muinaisjäännökseen viittaavia merkkejä. Tutkimusalueesta otettiin 10 valokuvaa ja 7 diakuvaa. Koekuopat peitettiin tutkimusten päätyttyä.

KAIVAUSHAVAINNOT

Hiekkakuopan ympäristöön tehdyissä koekuopissa maaperä oli enimmäkseen hienoa ja kivetöntä hiekkaa. Huuhtoutumiskerros oli tutkimusalueen eteläreunalla poikkeuksellisen paksu, jopa 40 cm. Useissa koekuopissa oli kovaa, ruosteensekaista anturamaata. Tämä voimakas saostumisilmiö lienee muinaisen meriveden aiheuttamaa. Tutkimusalueen pohjois-koillisosissa maa oli savisempaa ja sen alueen koekuopat täyttyivät vedellä heti kaivamisen jälkeen. Mitään noki-, lika- tai muitakaan muinaisen ihmistoiminnan merkkejä ei havaittu, jotka viittaisivat esihistorialliseen asuinpaikkaan.

LÖYDÖT

Vain kolmesta koekuopasta (710/264, 724/268 ja 769/210) tuli löytöjä. Löydöt tulivat 5–10 cm:n syvyydeltä, heti turpeen alta. Löydöt olivat osittain rakeista kvartssia olevia iskoksia. Yhtä iskosta (:4) on mahdollisesti muotoiltu toisesta päästä ja sitä on voitu käyttää purasimena. Pintalöytöinä saatiin ojanpenkalta kaksi hyvinlaatuisia kvartsisälettä (:8 ja :9). Tien eteläpuoleisten maakasojen pinnalla oli myös pääosin hyvinlaatuisia kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta (:12). Kvartsien joukossa on valkoista kvartssia ja aivan läpinäkyvää hienoa kvartssia. Koekuoppalöytöjen löytökorkeudet olivat 115.50–115.90 ja pintalöytöjen 111.00–115.90.

Löytömäärät esineryhmittäin, löytökorkeudet ja alanumerot/löytöpaikka

esineryhmä	kpl	g	Zala	Zylä	alanumero, ^{kk} = koekuopasta, ^l = irtolöytö
kvartsikaavin	2	9.4	115.90	115.90	:2 ^{kk} ja :3 ^{kk}
kvartsipurasin	1	2.5	115.90	115.90	:4 ^{kk}
kvartsisäleitä	2	16.4	115.30	115.30	:8 ^l ja :9 ^l
kvartsi-iskoksia	10	94.1	111.50	115.90	:1 ^{kk} , :5 ^{kk} , :6 ^{kk} , :10 ^l , :11 ^l ja :12 ^l
palanutta luuta	30	2.7	111.00	111.00	:7 ^l
yhteensä	45	125.0	111.00	115.90	

YHTEENVETO

Koekuoppien ja irtolöytöjen perusteella asuinpaikan sijainti voitiin rajata nykyisen hiekkakuopan etelä- ja kaakkoispuolelle. Koekaivauksissa löytyi vain kvartssia ja palanutta luuta, vaikka lähistöltä on aikaisemmin löytynyt runsaasti reikäkiviä ja muita kivityökaluja. Asuinpaikaksi sopiva alue voisi olla 115 metrin korkeuskäyrän ja metsässä sijaitsevan muinaisen rantamuodostelman (118 m mpy) lounaiskärjessä. Kvartsisäleet ja -iskokset löytyivät tältä alueelta. Tämä ilmeisen harvalöytöinen asuinpaikka on todennäköisesti jatkunut myös maantien ja sen eteläpuolisen pellon tasaisella rinteellä, mutta se on pääosin tuhoutunut hiekanotossa ja maantien levenämisen yhteydessä.

Hiekkakuopan pohjoispuolen tervahauta ja aikaisemmin löytyneiden kiviesineiden löytöalue jää rauhoitetuksi, mutta nykyisen hiekkakuopan rajoitetulle laajentamiselle eikä maantien oikaisulle ei ole estettä.

Simo Vanhatalo, HuK
Helsinki 30.10.2007

VALOKUVALUETTELO

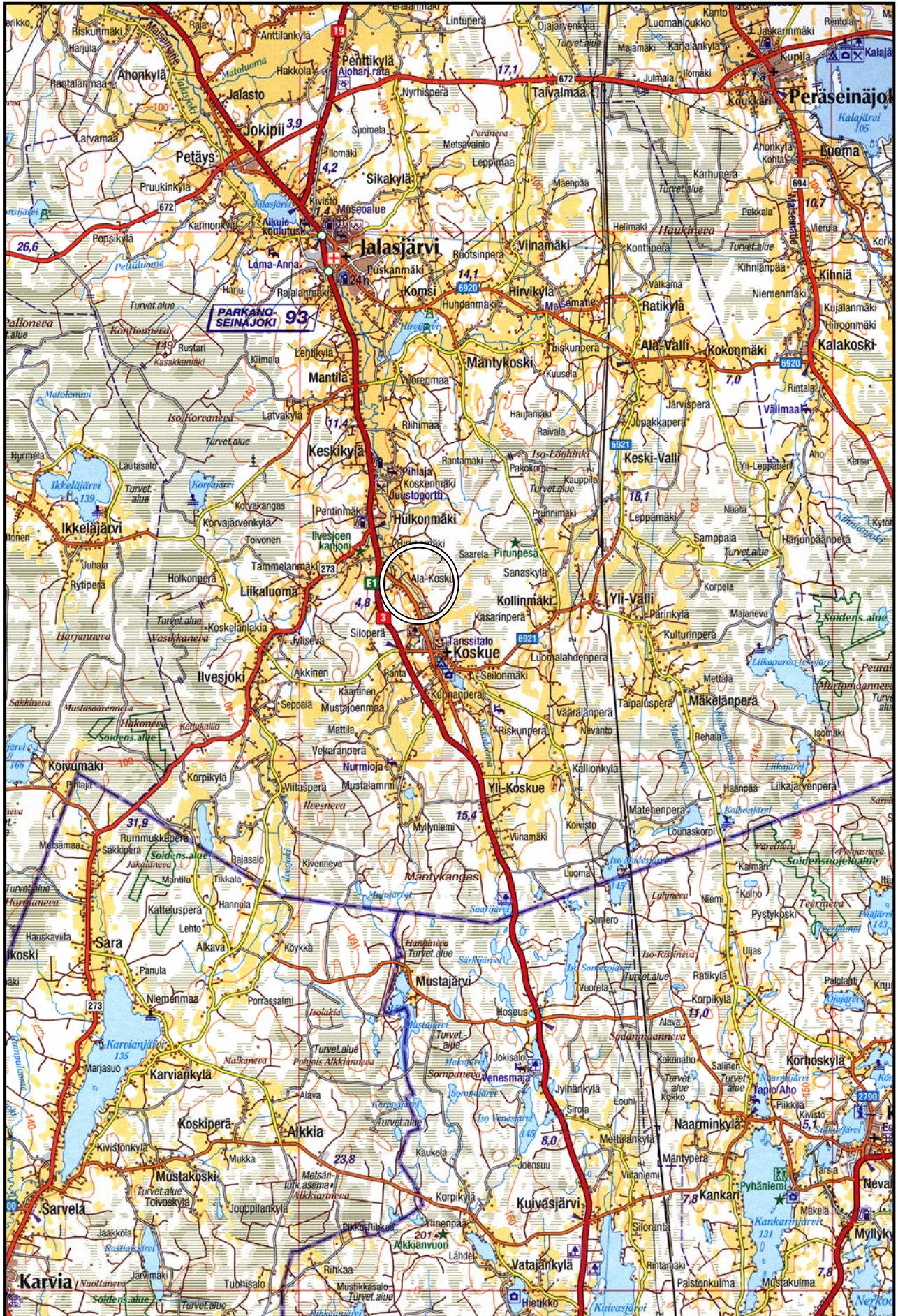
JALASJÄRVI Kohtakangas
kuvaaja: Simo Vanhatalo 2007
negatiivikoko: 6 x 6

- Kuva 1/F. 144169 Hiekkakuoppa, josta on otettu hiekkaa vuodesta 2002 lähtien, taustalla aikaisempaa löytöpaikkaa, kuvattu etelälounaasta.
- Kuva 2/F. 144170 Hiekkakuopan koillisreunaa, kuvattu lounaasta.
- Kuva 3/F. 144171 Hiekkakuopan itäreunaa, kuvattu länsilounaasta.
- Kuva 4/F. 144172 Kvartsien löytöpaikka ja koekuoppa 1, tutkimusalueen koillisosaa, kuvattu länsilounaasta.
- Kuva 5/F. 144173 Tutkimusalueen kaakkoisosaa, vasemmalla koekuoppa 1 ja keskellä kvartsisäleiden löytöpaikka, kuvattu eteläkaakosta.
- Kuva 6/F. 144174 Tutkimusalueen kaakkoisosaa, kuvattu etelästä.
- Kuva 7/F. 144175 Tutkimusalueen kaakkoisosaa, kuvattu etelälounaasta.
- Kuva 8/F. 144176 Hiekanottoaluetta, taustalla kuorittuja pintamaakasoja, kuvattu idästä.
- Kuva 9/F. 144177 Suunniteltu hiekanottoalue, kuvattu itäkaakosta.
- Kuva 10/F. 144178 Tien eteläpuoleinen hiekanottoalue, taustalla jokilaakso, kuvattu pohjoisesta.

DIAKUVALUETTELO

JALASJÄRVI Kohtakangas
kuvaaja: Simo Vanhatalo 2007
diakoko: 24 x 36

- D. 60565 Etualalla hiekkakuoppa, josta on otettu hiekkaa kotitarpeiksi vuodesta 2002 lähtien, taustalla aikaisempaa löytöpaikkaa, kuvattu länsilounaasta.
- D. 60566 Suunniteltu hiekanottoalue, vasemmalla aikaisemman hiekanottoalueen luoteisreunaa ja kuorittu pintamaakasa, kuvattu koillisesta.
- D. 60567 Hiekanottoalueen luoteisosaa, taustalla uudelleen pelloksi tasattu alue, kuvattu pohjoisesta.
- D. 60568 Tutkimusalueen kaakkoisosaa, oikealla ojanleikkauksessa kvartsisäleiden löytöpaikka, kuvattu länsilounaasta.
- D. 60569 Tutkimusalueen kaakkoisosaa, etualalla ojanleikkauksen kvartseja, kuvattu eteläkaakosta.
- D. 60570 Tervahauta, jonka halkaisija on noin 10 m, kuvattu luoteesta.
- D. 60571 Tervahaudan sisäpuoli, kuvattu länsiluoteesta.

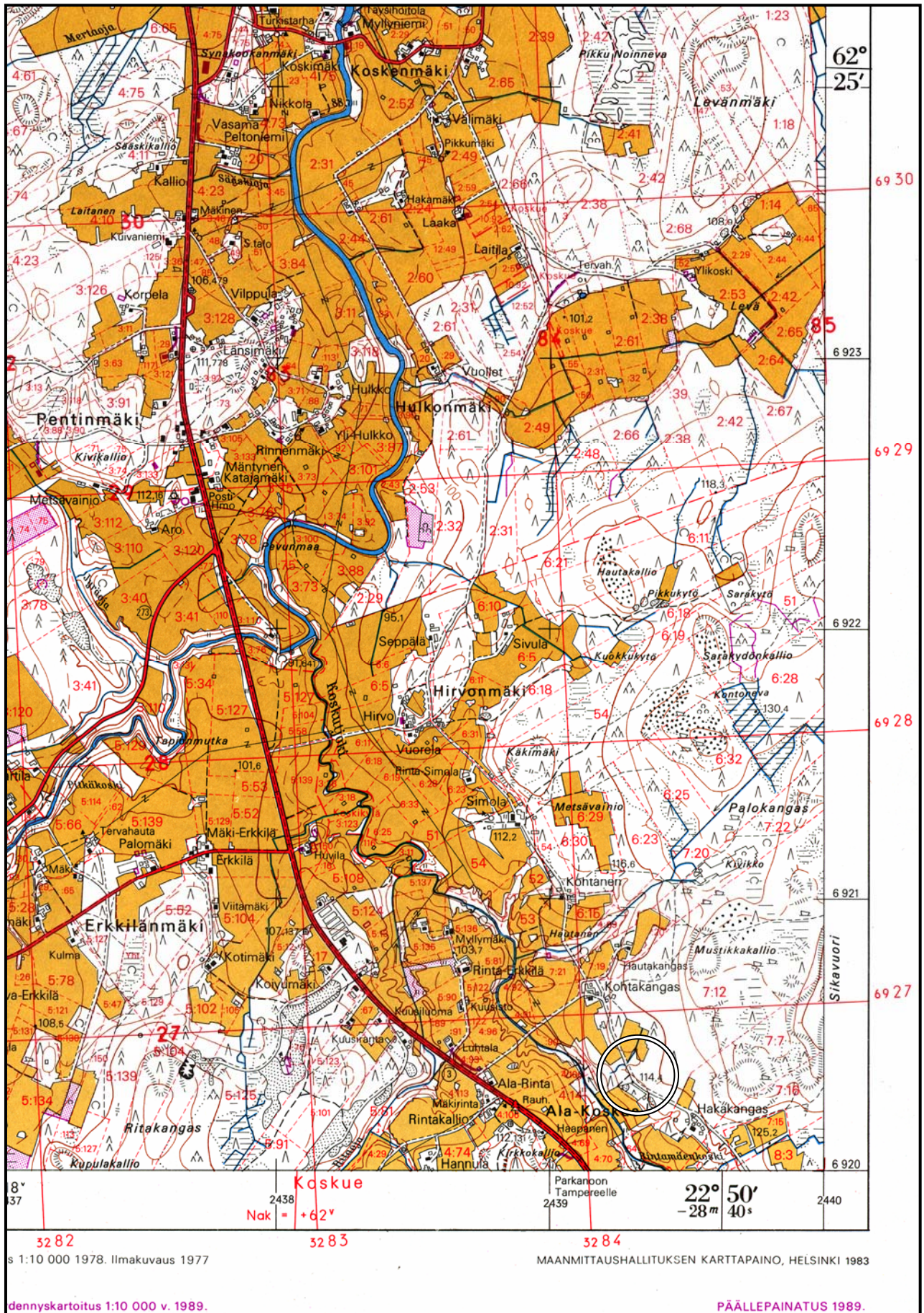
JALASJÄRVI Kohtakangas Simo Vanhatalo 2007

Jalasjärvi Kohtakangas

Simo Vanhatalo 2007

PK 2221 04 Mantila, painettu 1983 (+1989 päällepainatus)

P: 6926720, I: 3284265, Z: 111-116, (X: 6920306, Y: 2439386, Z: 111-116)

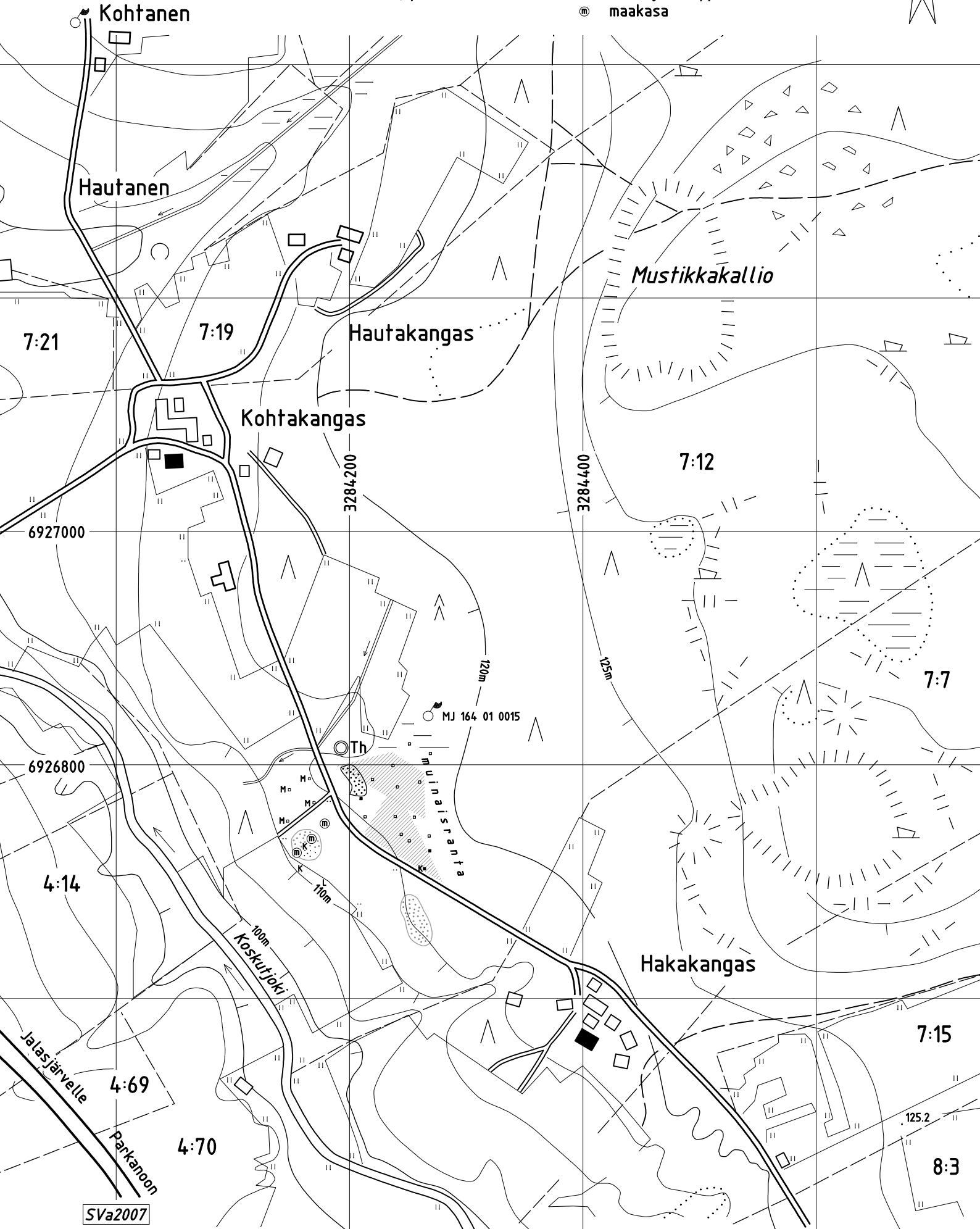

JALASJÄRVI Kohtakangas
 Simo Vanhatalo 2007
 yleiskartta 1:4000
 piirt. Simo Vanhatalo

- //// suunniteltu hiekanottoalue
- löydöllinen koekuoppa
- löydötön koekuoppa
- K,L kvartsi, palanut luu

- ⊙Th tervahauta
- ⊙ hiekkakuoppa 2007
- ⊙ hiekkakuoppa, täytetty
- M◦ maanäytekuoppa 2x2 m
- ⊙ maakasa

0 20 40 60m

Kuvat 1–3/F. 144169–71

Hiekkakuoppa, josta on otettu hiekkaa vuodesta 2002 lähtien, taustalla aikaisempaa löytöpaikkaa, kuvattu etelälounaasta, lounaasta ja länsilounaasta.

Kuva 4/F. 144172

Kvartsien löytöpaikka ja koekuoppa 1, tutkimusalueen koillisosaa, kuvattu länsilounaasta.

Kuvat 5–7/F. 144173–5

Tutkimusalueen kaakkoisosaa, vasemmalla koekuoppa 1 ja keskellä kvartsisäleiden löytöpaikka, kuvattu eteläkaakosta, etelästä ja etelälounaasta.

Kuva 8/F. 144176

Hiekanottoaluetta, taustalla kuorittuja pintamaakasoja, kuvattu idästä.

Kuva 9/F. 144177

Tien eteläpuolelle suunniteltu hiekanottoalue, kuvattu itäkaakosta.

Kuva 10/F. 144178

Tien eteläpuoleinen hiekanottoalue, taustalla jokilaakso, kuvattu pohjoisesta.